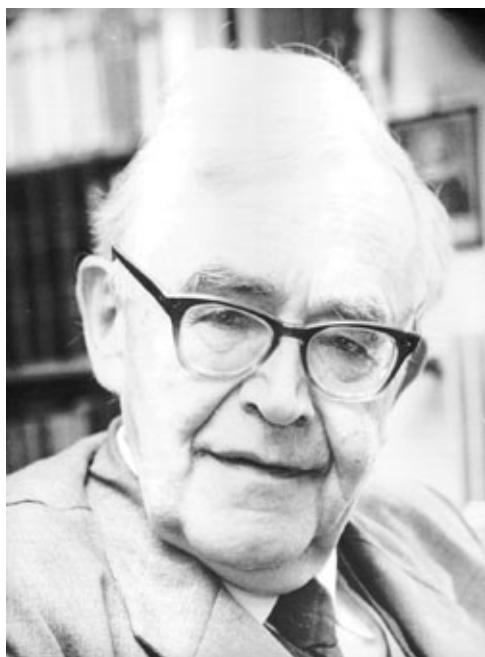

Barth Károly: Kálvin a teológus

Kálvin teológiájának van vonalvezetése. Ez a teológia nem a váltakozó ötletekből és benyomásokból él, hanem olyan ismeretből, amely részleteiben szerteágazó és mozgalmas, de mégis a maga egészében nem vitathatóan egységes egész, amely ismeret e férfiú számára kezdettől fogva úgy jelent meg lenyűgöző erővel, mint egyedül lehetséges ismeret.

Ennek az a következménye, hogy amikor az ember Kálvint olvassa - akár egyetértően, akár fenntartásokkal! - mindenütt és minden esetben úgy érzi, hogy egy erőteljes kéz megragadja és vezeti. (Egészen más ez az élmény, mint amit Luther olvasásakor élünk át.)

Ebben a formális tekintetben Kálvin teológiája a következetes, önmagához hű és megbízható gondolkodás magaskiskolája. Azt mindenesetre meg lehet tanulni tőle, hogy hogyan kell rendszeresen és fegyelmezetten teológizálni.

Ennek az előnynek az árnyoldala abban van, hogy Kálvin teológiáját tárgyyszerűen többé-kevésbé az egész vonalon egy és ugyanaz a hiba fenyegeti már elindulásától fogva. Kálvin Jánosnak az Isten rejtelmes lényéről alkotott arra a sajátos képzetére gondolunk, amely szerint az Isten: abszolút szuverén rendelkező hatalom. Ezt a képzetet Kálvin nem a Szentírásban találta, hanem valahonnan máshonnan vitte be oda. Ez a képzet hatott az örök eleve elrendelésről szóló jól ismert tanításában is, amely szerint ezt a némelyeknek 'üdvösségére, másoknak meg kárhozatára vonatkozó eleve elrendelést egyszerűen csak mint kész tényt szabad ábrázolni és elfogadni.

És éppen ez a tanítás - ha nem is a gyökér, de legalább is a sötét háttér minden felelet mögött, amit Kálvin János valamennyi teológiai kérdésre adott. Amit mindebből meg kell tanulnunk, az az a figyelmeztetés, hogy az ember nem több és nem más, hanem: ember. De az mér nem helyes, hogy egy eleve formált ítélet (és általában hasonló előítéletek - ma például „az ember lényegéről” eleve alkotott ítélet!) a teológiában akkora szerepet játszon, mint amekkorát Kálvin istenfogalma az ő teológiájában játszott.

De ha ezt tisztáztuk, szabad és kell is abban a sok mindenben hálásan és boldogan gyönyörködni, ami Kálvin teológiájában ez itt fentebb említett zavaró idegen-test ellenére is olyan felejthetetlen módon jött napvilágra úgy, mint a bibliai igazság tiszta reflexiója. Amennyiben valóban a, Szentírásra figyelmeztett Kálvin, a teológia történetében csak keveseknek ajándékozott erővel értett hozzá, hogy a keresztyén ismeret alkotó elemeit - anélkül, hogy sajátosságaikból

kivetköztette volna őket! - egybe lássa. Például: Isten Igéjét és Szent Lelkét az ő irgalmas kijelentésének győzelmes egységében. Nem véletlen az, hogy éppen Kálvin volt az, akinek nemcsak a református, de a lutheri és a római dogmatika is köszönheti Jézus Krisztus prófétai tisztének újrafelfedezését!

Vagy például az Isten beszédének és cselekvésének az ó- és újtestamentom „ökonómájában” való különbözőségről szóló tanítást is Kálvin szólaltatta meg, de úgy, hogy közben hangoztatta: ez a különbség a kegyelmi szövetség „szubsztanciális egységén” belül jelentkezik. Vagy például a megigazulás és a megszentelődés különbözőségét, de szoros összetartozását is ő hangsúlyozta, vagy a bűnbocsánat bizonyosságának és az újfajta engedelmességre ébredésnek szoros összetartozását a keresztyén szabadságon belül. Nem minden fontos ponton sikerült egyformán jól Kálvin analízise és szintézise. Például határozottan kevésbé sikerült neki jól megfogalmazni a sákramentumokról szóló tant.

Ezen a területen a 16. század exegetikai és tárgyi előfeltételei között Kálvin messzire segítő szót mondott ki, de ezeknek az adott előfeltételeknek a kereteit ő sem tudta - mint ahogy Luther, vagy Zwingli és az őket követők nem tudták - áttörni. És a fontos pontok egyikében sem alkotott Kálvin tökéleteset és felülmúlhatatlant. De melyik teológusnak adatott meg ez valaha is? Ez azonban nem változtat azon, hogy tőle meg lehet tanulni, mint nagyon kevés más teológustól, azt, hogy a monisztikus és a dualisztikus gondolkodás egyformán veszélyes szirtjei között hol lehet megtalálni az utat ki a szabadba. Az a „szabad” pedig, ami felé ő analíziseiben és szintéziseiben kormányozta a teológia hajóját: Jézus Krisztus ismerete volt (amely irány felől ő maga is érkezett!).

Ez a Krisztus-ismeret önála oly mértékben lett láthatóvá, amely mértékben tudta - a Szentírás által kényszerítetten! - a maga istenfogalmát és a benne megalapozott eleve elrendelés tanát ha nem is egészen láthatatlanná, de legalább is kevésbé láthatóvá tenni. Meg kell tanulnunk tőle - még szabadabban és még következetesebben, mint ahogy ő maga tette - azt, hogy ettől a kezdettől efelé a cél felé nézzünk és meneteljünk!

Kálvin nemcsak teológus volt. Teológus volt annak a hitnek szükségszerű kifejtése közben, amire őt Isten személyesen ébresztette. De teológus volt ő mindenekelőtt és döntő módon az egyházi szolgálat iránti felelősségének és az egyháznak adatott Polis (Genf városa!) iránti felelősségének gyakorlása közben. Ez a szolgálat az ő számára teljes terjedelmében egy volt az Isten és az embertárs iránti szolgálattal. Ő tehát mint keresztyén, mint egyházi ember és mint politikus mindenestől teológus is volt. Felesleges lenne létének e négy alakzata közül valamelyikre az elsőséget kimondani.

Annyi bizonyos, hogy az ő személyes keresztyénségét éppen úgy, mint egyházi vagy politikai magatartását ugyanazok a fények, de ugyanazok az árnyékok is jellemzik, s mindenütt ugyanazok az emberi kiválóságok, de egyúttal ugyanazok a korlátok is jelentkezők, amelyek az ő teológiájának is sajátosságai.

(Reformatio, Zürich, 1959.)